

het herstel van een algemene vrede tussen Japan en China', en in het Amerikaanse plan: 'De Verenigde Staten zouden het als niet ongunstig beschouwen indien tussen Japan en China vredesoverleg geopend en in het verloop daarvan een wapenstilstand gesloten zou worden.'

Misschien was van al deze punten de Amerikaanse bereidheid om het aardolie-embargo gedeeltelijk op te heffen, wel het belangrijkste: het mes zou van Japans keel verdwijnen. Daar kwam bij dat de Amerikanen zich in hun plan ook bereid verklaard hadden, er bij de regeringen van Engeland, Australië en Nederland op aan te dringen, overeenkomstige concessies aan Japan te doen. Cordell Hull had dan ook het Amerikaanse plan aan de drie genoemde regeringen alsmede aan de Chinese regering te Tsjoengking voorgelegd. De Nederlandse regering was nogal onthutst over Hulls toegeeflijkheid¹ en op 24 november (de reacties van Nederland en van Australië hadden het *State Department* nog niet bereikt), zei de Chinese ambassadeur tegen Hull dat hij veronderstelde dat zijn regering negatief zou reageren. Eén dag later, 25 november, arriveerde Churchills opinie: accoord, maar de Britse premier nam aan dat Tsjiang Kai-sjek het gevoel zou hebben dat hij er bekaaid af kwam. En wat geschiedde? Hull concludeerde dat het, gezien Churchills opmerking en het te verwachten 'neen' van Tsjoengking, geen zin had, op het eigen, Amerikaanse plan dieper in te gaan (persoonlijk had hij daar blijkbaar ook geen al te grote waarde aan toegekend); daarmee werd een discussie over Japans Plan B overbodig. Hull besloot bovendien, niet alleen het mes op Japans keel te handhaven, maar de voorwaarden voor het terugtrekken van dat mes drastisch te verscherpen: Japan moest al zijn strijdkrachten uit China en Frans-Indo-China evacueren, de erkenning van de marionettenregering in het door de Japanse legers bezette deel van China ongedaan maken en zich feitelijk losmaken van het Driemogendhedenverdrag. Roosevelt, die in aangelegenheden van het Verre Oosten de sterke neiging had, op Hulls inzichten af te gaan, keurde diens *volte face* goed en in de namiddag van 26 november werden de nieuwe Amerikaanse voorstellen aan Nomoera en Koeroesoe overhandigd. Toen hun

¹ Van Starckenborgh had het er minder moeilijk mee. Hem seinde Gerbrandy op 19 november dat Koeroesoe aan Hull had gezegd, dat Japan zich in China wilde handhaven maar bereid was, Frans-Indo-China te ontruimen in ruil voor Amerikaanse leveranties van, aldus Gerbrandy 'geringe hoeveelheden rijst en olie.' Van Starckenborgh antwoordde: 'Ik meen dat die ontruiming aan Japan niet onmogelijk moet worden gemaakt doordat de Amerikaanse regering weigert elke tegemoetkoming van de orde als door Koeroesoe gevraagd.' (telegrammen in ARA, MK, M 26, V 1 c).